

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къышегъэжъагъэу къидэкы

№ 180 (22150)

2020-рэ ильес

ШЭМБЭТ

ЧЪЭПЫОГЪУМ и 10

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП

къыхэтутыгъэхэр ыкы
нэмикі къебархэр
тисайт ижъугъотштых

WWW.ADYGOVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъээзет

Чъэпыогъум и
11-р — мэкъу-
мэшымрэ пер-
работывающэ
промышлен-
ностымрэ яIo-
фышІэ и Маф
Мэкъу-мэшымрэ пе-
реработывающэ про-
мышленностымрэ
яIoфышІехэу лъытэ-
ныгъэ зыфэт-
шыхэр!
Шъусэнхъат епхы-
гъэ мэфэкІымкІэ
тышъуфгушо!

Тиреспублики, хэгъегуми
яэкономикэ зыкъезыгъэл-
тихэрэм, гъомылапхъэр
Урысыем исхэм афикуным
зилахьышу хэзышыхъехэрэм
яштыхъу мы мафэм тэо.

Республикэм иагропромы-
шленнэ комплекс джыдэдэм
зэхъокыныгъэшхохэр фехъух.
Аграрне политикэр анахъеу
зытегъэпсхъагъэр технологии
перытхэр мэкъу- мэшым щы-
гъефедэгъэнхэр, инвестиции-
хэр нахьбэу къыхальханхэр,
къудажхэм ясоциальнэ ин-
фраструктуре изытет нахьышу
шыгъянэр арь.

Республикэм иэкономикэ
зыкъезыгъэлэтире, чыплем
къышахыхъырэ продукцие
дэгүур Адыгэим щыпсэухэрэм
алэкІезыгъахъэрэ гъомылэ-
пхъаш, переработывающэ
промышленностым изегъэ-
ушъомбгъун лъешуу аналэ
тырагъеты.

Адыгэ Республикаем имэкъу-мэшрэ иперерабаты-
вающэ промышленностэрэ
яIoфышІехэм, яветранхэм
яIo дэгъоу зэрэгзэцакІэрэм,
ячыгуу гупсэ зэрэфшылпкъэ-
хэм, республикэм иэкономикэ
ихъонигъэ ялахьышу зэрэ-
хашыхъехэрэм афэш тъзераф-
разэр ямэфэкI мафэ ятэо.

Ныбджэгъу лъаплехэр, пса-
уныгъэ пытэ, щыекіл-псэукіл-
шу шууїнен, Ioфышлоу
ешъухыхъэрэ пстэуми гъэ-
хъагъехэр ашышьушынену
шыуфэтэо!

Адыгэ Республикаем и
Лъышхъэу, Урысые поли-
тикэ партиеу «Единэ Рос-
сиием» и Адыгэ регион
къутамэ и Секретарэрэ
Къумпыйл Мурат

Адыгэ Республикаем и
Къералыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматеу
Владимир НАРОЖНЫЙ

Щытхъур къалэжъыгъ

Урысыемрэ Адыгэимрэ якъералыгъо тынхэр алэкІэхъажыгъэнэм
фэгъэхыгъэ юфтхъабзэр тыгъуасэ Адыгэ Республикаем и Къералыгъо
филармоние щыкуагъ. Адыгэим и Лъышхъэу Къумпыйл Мурат
ясэнхъаткэ къахэщыгъехэм афэгушуагъ.

Республикэм и Лъышхъэ зэ-
рэхигъэунэфыкыгъэмкэ, хъа-
кіхэр зыщагъэлэпіэрэ, лъэпкъ
зэфшъхафхэр зыщызегуриорэ
Адыгэим культур-тарихъ кіэн
байрэ экономикэ амалышхо-
хэмрэ илэх. Ау анахъеу респуб-
ликэр зэргүүшхорэр сэнаущыгъэ
зыхэль, Ioфшэнным зыгэ екүрэ

цыфхэу аш хэхъонигъэ езыгъэ-
шыхэрэр арь.

«Мы зарым къышызэрэугъо-
ильтэхэм а гүшүэхэр япсыгъэ
шыпкъ. Хъалэлэу шъузэрэ-
лажъэрэм, Iэпэлэсэнгъэшхо
зэрэшъухэлтим, Ioфэу къыхэ-
шъухыгъэм шъузэрэфшып-
къэм афэш тхъашуугъэпсэу

шъосэю, — къыуагъ Къумпыйл
Мурат. — Гуетынгъэ фышуу-
иу зэкэми шъузэрэлажъэрэм
фэшI сышууфэрэз. Непэ,
лъэпкъ программэхэмрэ Адыгэ
Республикэм социальнэ-эко-
номикэ хэхъонигъэ зеришыт
унэе программэрэ зыщи-
пхырыттырэ лъэхъаным,

шъуащиц пэпч аш иахъеу
хишыхъэрэм мэхъанашхо и.
Ыпекі хэхъонигъэу тиагъэ-
хэм танэссыжын, хэгъегум и
Президентэу Владимир Пути-
ным пшъэрэлэу къытфи-
гъэуцугъэхэр дгъэцэкІэнхэ
фае. Къералыгъом и Прези-
дент къыззериогъагъеу, «сы-
дигуу фэмидэу непэ обще-
ствэм хэтхэр пытэу зэкью-
ционхэ фае, тызэкъотмэ ары
тызыльэшиштыр». Тээ зэкі-
дзагъеу тызэдэлажъэмэ, бэ
къызэрэддэхъущтым сицыхъэ
тель».

(Икіух я 2-рэ
нэклуб. ит).

Сэншъхъэ къэгъэкІыныр республикэм ишыкІагъ

АР-м и Лъышхъэ сэншъхъэ къэзигъэкІырэ
мэкъумэш-фермер хызметшаплэу станицэу
Ханскэм дэтым кіогъагъэ.

Сурэхэр А. Гусевим търихыгъэх.

ищыкІагъеу зэрэшытим къыкы-
гъэтхъыгъ.
— Къэкюшт ильесим къы-

щыублагъеу ар мэкъу-мэшым
изы лъэныкъоу, федеральнэ
Iэпилэгъу къызэкІахъехэрэм
ищыкІагъеу зэрэшытим къыкы-
гъэтхъыгъ.
— Къэкюшт ильесим къы-

щыублагъеу ар мэкъу-мэшым
изы лъэныкъоу, федеральнэ
Iэпилэгъу къызэкІахъехэрэм
ищыкІагъеу зэрэшытим къыкы-
гъэтхъыгъ.
— Къэкюшт ильесим къы-

Щытхъур къалэжьыгъ

(Икъех).

Республикам и Лышъхъе псаунгъэм икъехумэнкэ, гъесэнгъэмкэ, мэкумэшымкэ, юриспруденциемкэ ыкын нэмымкэ лъэнинъохэмкэ юфышэл пэрьтхэм ацла кырыуагъ, ахэм ащыщ пэпч Адыгейми, хэгъэгуми яхъехонгъе илахъ зэрэхишъхъэрээр хигъеунэфыкыгъ.

Урысые Федерацием и Президент и Унашъокэ ООО-у «Георгиевское» зыфиорэр ичыгулажъеу **Светлана Злобинамрэ** мэкумэш артелеу «Радуга» зыфиорэр итрактористеу **Владимир Никитинамрэ** щытхъуцэу «Урысые Федерацием мэкумэшымкэ изаслужене юфышэл» зыфиорэр афагъешъошагъ. Культурэмкэ Тимирязевскэ къоджэ Унэм ипащэу **Любовь Мокровам** щытхъуцэу «Урысые Федерацием культурэмкэ изаслужене юфышэл» зыфиорэр фагъешъошагъ.

Республикам ыпашхъе гъэхъэгъе ин дэдэхэр зэрэшырэхэм фэшл Адыгэ Республикам и Лышъхъе и Унашъокэ медалэу «Адыгейим и Щытхъуцехъ» зыфиорэр афагъешъошагъ Адыгэ Республикам.

Кээм иофициальнэ лыклоу Краснодар краим иадминистрации ипащэ (игубернатор) дэжь щыэ **Александр Наролинам**, искуствэхэмкэ Адыгэ республике коллежэу У. Х. Тхабысымэм ыцэ зыхырэм икъэлэгъаджэу **Нэхзэ Тэмэрэ, пенсионеркэу Елена Матвеевам**.

Щытхъуцэу «Адыгэ Республикам народнэ гъесэнгъэмкэ изаслужене юфышэл» зыфиорэр афагъешъошагъ Адыгэ Республикамкэ къэлэгъаджэ коллежэу Х. Андирхуаэм ыцэ зыхырэм икъэлэгъаджэу **Любовь Вербицкэмрэ Анжелика Ковязинамрэ**.

Щытхъуцэу «Адыгэ Республикам псаунгъэр къэхумэгъэнэмкэ изаслужене юфышэл» зыфиорэр афагъешъошагъ Мыекъопэ къэлэ клинике сымэджэцым иврач шъхъалэ игадзэу **Наталья Дюминам**, Джэджэ гупчэ район сымэджэцым иврач шъхъалэу **Наталья Бурмистровам**, Адыгэ республике клиникэ инфекционнэ сымэджэцым иотделение ипащэу, иврач-инфекционистеу **Серафима Крыловам**.

Щытхъуцэу «Адыгэ Республикам

изаслужене юрист» зыфиорэр афагъешъошагъ Урысые Федерацием и Следственнэ комитет Адыгэ Республикамкэ испедственнэ гъэйорышланлэ ипащэ игудзэу **Альберт Абрамян**, Адыгэ Республикам и Аппъэрэ Хыкум ихъикумышэу **Лариса Демьяненкэм**, Адыгэ Республикам и МВД испедователь шъхъалэу **Виктория Клименкэм**, Урысые Федерацием и Следственнэ комитет Адыгэ Республикамкэ испедственнэ гъэйорышланлэ криминалистикэмкэ иотдел испедователь-криминалистэу **Виктор Марцыхэ**, Адыгэ Республикам и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Аппарат и Правовой гъэйорышланлэ ипащэ игудзэу **Тамара Трепалинам**, Адыгэ Республикам и Аппъэрэ Хыкум ихъикумышэу **Чэтыхъ Светланэ**.

Щытхъуцэу «Адыгэ Республикам изаслужене эколог» зыфиорэр афагъешъошагъ Кавказ къэралыгъо Чыюп биосфернэ заповедникэу Х. Г. Шапошниковым ыцэ зыхырэм ипащэу **Сергей Шевелевымрэ** ацла игадзэу Николай Ескинымрэ.

Щытхъуцэу «Адыгэ Республикам изаслужене артист» зыфиорэр афагъешъошагъ Кавказ къэралыгъо Чыюп биосфернэ заповедникэу Х. Г. Шапошниковым ыцэ зыхырэм ипащэу **Сергей Шевелевымрэ** ацла игадзэу Николай Ескинимрэ.

Щытхъуцэу «Адыгэ Республикам изаслужене тренер» зыфиорэр фагъешъошагъ Джэджэ къэлэцыкыу-ныбжыкыкэ спорта еджаплэм итренер-къэлэгъаджэу **Адзынэ Алый**.

Щытхъуцэу «Адыгэ Республикам культуремкэ изаслужене юфышэл» зыфиорэр афагъешъошагъ народнэ культуремкэ Теуцожу гупчэм ордёнонэмкэ инароднэ ансамблэ «Орэд» зыфиорэм иконцертмейстерэу **Джэндар Азмэт**, Адыгейим лъэпкэ къашъомкэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэ «Налмэсым» ибалетмейстерэу **Цундышк Нурыет**, къэлэцыкыу ордёно-эстраднэ студиу «Радуга» зыфиорэм ипащэу **Елена Щербак**.

Щытхъуцэу «Адыгэ Республикам изаслужене псеольшэл» зыфиорэр гъогушынэмкэ гъэйорышланлэу N 3-м иасфальбетоноши завод имастер шъхъалэу **Чэныш Мурат**.

Щытхъуцэу «Адыгэ Республикам изаслужене тренер» зыфиорэр фагъешъошагъ Джэджэ къэлэцыкыу-ныбжыкыкэ спорта еджаплэм итренер-къэлэгъаджэу **Адзынэ Алый**.

Сурэлхэр А. Гусевым-тырихыгъэх.

Тишъолъыр итамыгъэ атэтишт

Псэуплэу Инэм дэт заводэу «Ардерия» зыфиорэм электрическэ автомобиль цыклоу «Ардерия ТС2» зыфиорэр щаугъоигъ. Урысыемкэ аэрэу техническэ шапхъэхэм адшиштэрэ ушэтынхэр зэкэ ацла ыкыгъэх, гъогурыкынры Ѣынэгъончъеннымкэ къулыкъум официальнэу ѡатхыгъ ыкыи номер къыратыгъ.

Адыгейим и Лышъхъе Къумпъыл Мурат электрическэ автомобилыр къыхэзыхыгъеу, СССР-мрэ Урысые Федерациемэ язобретателэу, изобретательхэм я Урысые обществэ ишъолъыр къутамэ итхаматэу Алексей Тороповын тыгъуасэ lyklar.

Адыгейим и Лышъхъе Алексей Тороповими, нэмымкэ изобретательхэмэи научнэ теклонгъэшо зэрэшыгъэмкэ, инновационнэ проектын игъэцэлэн зэрэргэжъягъэмкэ афэгушуагъ. Пэрьт технологийхэмрэ шэныгъэ творчествэмрэ Республикии, хэгъэгуми защегъэушъомбгүүгъэнэмкэ ахэм къыхахыгъе электирическэ автомобилем мэхъаншхо зериэм

зыхъэрэ, амалыкъэхэр зыгъэфедэрэ производствэхэр Ѣысэтехыпэу агъэльгъохэрэм шъуащищ. Ацла епхыгъ юфшэпэ чыпакъэхэр, бюджетым жыгъэхэрэ мылькур нахьыбэ зэрэхъухэрэр, электротранспортим ылъэнинъохэмкэ шэныгъэ теклонгъакъэхэр зэрэшьушырэр. Тыкъэзынцуухэрэ дунаир къэтыхъумэн мэхъаншхо зериэм епхыгъеу а лъэнинъом зөгъэушъомбгүүгъэн фэеу сэлъытэ. Шыуипроектхэм нахьри зяжкугъэушьомбгүү тшоонгъу, ашкэ ишыкъээвээ ыпилэгъур шъодъэгъотыщ», — къылуагъ Къумпъыл Мурат.

Алексей Тороповын электромобилыр фэгъэхыгъеу зэлукъэм къащыфилотагъ. Ацла батарейкъэлоф ешлэ, розеткэ къызэрэйком пыгъянэм хууцт. Зы чэц аш зыптыкэ километри 100 фэдиз ыкъун ылъэкъыт. Электромобилыр социальнэ къулыкъухэмрэ хэбзэ къулыкъухэмрэ къызфа-гъефедэн альэкъыт.

Электромобилыр икъыхэхын ильэс заулэрэ пылыгъэх, федеральнэ къэралыгъо унитарнэ предприятие «НАМИ» зыфио-

рэм иушэтынхэр зэкэ ацла ыкылъягъе, къэралыгъо номер гъэнэфагы къыратыгъ, Москва хэкум итъюхэм ашыщ щаушетыгъ.

Джырэ уахътэм ушэтынхэр аэрэе автомобил купым икъыдэгъэхэрэм дэлажъэх. Зэрэгъэна-фэрэмкэ, Адыгейим ахэр ѿтхыщых ыкыи шъольтырим итамыгъе «01-р» апальхъашт.

«Автомобилхэм тестхэр Адыгейим зэрэшакъущтхэм епхыгъе юфыгъохэм джыдэдэм атегущылэх, ахэр патруль-пост къулыкъухэм атегээ-псыхъэгъэштых. Республикам ихэбээ къулыкъухэмрэ хэгъэтуу клоц юфхэмкэ шъольтыр министерствэмрэ япашхэр тиэпилэгъо а социальнэ проектир пхырыттышт. Юфу къетхыжъагъэм къызэрэдьригъэштагъэм фэшл Республикам и Лышъхъе сыйфэрэз. Щынэгъэм кээ горэхэр къыхэтльханхэм, Адыгейим хэхъоньгъэ тапэкли едгэшьынэм, научнэ шъольтыр пэрьтхэм архадгэуцоным тыпильтишт», — къылуагъ Алексей Тороповын.

Предприятием ипроизвэдэштагъ къулыкъум изегъэушъомбгүүнкэ ыкылъягъу афэхъунхээ.

Адыгейим лъэпкэ къашъомкэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэ «Налмэсым» иартистэу **Едыдк Гушъа-орэ** Урыс къэралыгъо драматическэ театрэу А. С. Пушкинэм ыцэ зыхырэм драмэмкэ иартистэу **Лия Теленковамрэ**.

Адыгейим лъэпкэ къашъомкэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэ «Налмэсым» иартистэу **Едыдк Гушъа-орэ** Урыс къэралыгъо драматическэ театрэу А. С. Пушкинэм ыцэ зыхырэм драмэмкэ иартистэу **Лия Теленковамрэ**.

Адыгейим лъэпкэ къашъомкэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэ «Налмэсым» иартистэу **Едыдк Гушъа-орэ** Урыс къэралыгъо драматическэ театрэу А. С. Пушкинэм ыцэ зыхырэм драмэмкэ иартистэу **Лия Теленковамрэ**.

Зэкари зыфэсакъыжын фае

Аужыре мафэхэм коронавирусыр кызэолагъэу Адыгеим кыщыхагъэшхэрэм япчъагъэ хэхъожынену ригъэжъагъ. Зэпахыре узым зимушомбъуным пае цыфыбэ зэхахъэ зэрэмыхъуштыр, санитарнэ шапхъэхэр гъэцэкэгъэнхэр шокл зимыёлофу зэрэштыр мыйзэу, мыйтоу специалистхэм кыауагъэ нахь мыйшеми, ар нахыбэхэм агъэцэкэгъыштыгъэп.

Адыгэ Республикаим ыклю Пыш-э шъольтир ямуфтий шъхъалу Къэрдэнэ Аскэрбий мы Гофыгъомына из тыридзагъэу, республикэм щыпсэухэрэм за-кыфигъэзагъ.

— Зэпахыре узыр кызэуаллерэр нахь маклэ зэхум, цыфхэм санитарнэ шапхъэхэр іспэдэлэл ашыгъэх. Гухэкли, джы мары нахыбэу ыгъэсымаджэ хуяжыгъэ, аш тимыгъэгумэкын тъэкъирэп, — кыуагъ муфтиим гущиэгъу тызыфэхъум. — Цыфхэм вирусыр зэрэзэлкэмиклюжыгъэр, шапхъэхэр аукъо зэрэмыхъуштхэр икъоу къагурыгъэгъэн фае. Ар тэри типшэерильеу сэлтигъ. Имамхэмэр ефэндхэмэр мы пъэнькюмоклэ юфышко зэшшуахы. Къудажэм кын кыдэхъухъягъэмэ, апэу ахэр еклюалэх, цыфыбэ ащизэхэмыхъэмэ, тхъаусыахло къэклуагъэхэр благаэу зэмьклюалхэу афэтхъаусыхээмэ зэрэнхышил агурагъало. Къыдурело, къинир кын, ау етлани цыфхэм нахь маклэу зэхэханхэм, къеклонгъэхэр нэбгырабэу зэхэммытынхэм унагъори лъыплээн фае.

Апэрэ мафэм кыщегъэжъагъэу быслыимэнхэм я Диндэлэжъаплэ санитарнэ шапхъэхэр мэштихэм ащаагъэцэлэнхэм ынаэ тет. Мары юфхэр кызэрэхъухэрэм тыльэппльэ, вирусым джыри нахь лъешуузиушомбъумэ, мэштихэм ащизэхэмыхъанхэу, бэрсэхшо нэмазхэр яунхэм ащаашынхэу ятошт.

Коронавирусыр кызэуалхэ-рэм япчъагъэ зэрэххъожысырэм ыгъэгумэклю иеплъыклюхэр кыриотыклюгъэх Мыекъуап ыклю Адыгэ Республикаим я Арихиепископэу Тихони.

Нэбгыре пэпчъ ипсауныгъэ, ишыенгъэ фэсакъын, цыфэу къэзыуучуэхэ

хэрэми ягушысэн фае зэрэштым ашкыкигъэтхыгъ.

— Зэпахыре узым цыфхэр динэу алэжъырэмкэ, лъэпкъэу зыщыхэмкэ е аныбжыкэ зэтэрифыхэрэп. Гухэкли, зэкээмэ ансын ылтэкъыщт. Арышь, динэу зыпильхэм, лъэпкъэу кызыхэ-кыгъэхэм ямлытыгъэу, зэкэ Адыгеим исхэм сакыныгъэ кызхагъэфэнэу съкъяджэ, — кыуагъ аш. — Зэпахыре узым санитарнэ шапхъэу кытфыкыгъэхэм зэкэми кын тагъэлэгъу, ау кыдтурылон фаер ахэр игъом ыклю икъоу дгъэцаклюхэмэ, нахь псынкэу нахыпэрэ Ѣлахъам тызэрэтеуцожыщтыр ары. Шапхъэхэр зы нэбгыре іспэдэл зишиклю, ежь вирусыр кызэрэнэсүштим имызакъоу, нэбгыре пчъягъами ар арити-ныш, кын къафихыынкэ зэрэцынагъор, аш пэпчъ а узым нахь зызериушомбъурэр зыщытшумыгъэгъупш. Апэрэ мафэхэм кыщегъэжъагъэу чылысхэм санитарнэ шапхъэхэр ащаагъэцаклю, юфхэр нахышуу зэхъуми ахэр тетхъыгъэхэп. Цыфэу къаклюхэрэм маскхэр аулынхэ, ахэхэм вирусыр зыукуштхэр атыраутхэн фае, зэпэблагъэу зэмьклюлэнхэм тинаэ тет.

ХҮҮТ Нэфсэт.

Зыгъэпсэфыгъо мафэхэм шъуиунхэм шъуарыс!

Дунаир зыгъэгумэклюре зэпахыре узыу COVID-19-р кызэузыхэрэм япчъагъэ лъешуу хахъоу зэрэфежъагъэм Урысые Федерацием псауныгъэр къэхъумэгъэнэмкэ и Министерствэ егъэгумэклю.

— Зыгъэпсэфыгъо мафэу къэблагъэхэрэм амал зэрилеклэ шъуиунагъо исхэм шъуахэсиймэ нахь тэрээ, хъакланлэ ыклю цыфыбэ зыщызэрэугоирэ чыпэхэм шъумыклю, общественне транспортыр нахь маклэу жуягъэфедэ, — кыуагъ Урысыем псауныгъэр къэхъумэгъэнэмкэ иминистрэ илэпилэгъо Алексей Кузнецовым.

Аужыре къэтинхэм кызэрэргээльэгъуагъэмкэ, Урысыем коронавирусыр нэбгыре 1260112-мэ къязыгъэу щагъеунэфыгъ, аш щыщэу 11493-рэ аужыре чэц-зымафэм къыхагъэшыгъ. Нэбгыре 22056-рэ мы узым илъыкыгъэх, нэбгыре 1002329-рэ хъужыгъэх.

Нэбгыритумэ ящыиэнэгъэ зыдихъыгъ

Адыгэим зэпахыре узхэмкэ исы-мэджэшхэм икъыгъэ чэц-зымафэм нэбгыритумэ ящыиэнэгъэ щызэ-пуугъ.

Ахэр — Шэуджэн районим щыщ хъу-льфыгъэу 1958-рэ ильесим къэхъугъэмрэ Тэхутэмькье районим щыщ бзыльфыгъэу 1952-рэ ильесим къэхъугъэмрэ. Лабораторонэ улъэцүнхэм къыззрагъэ-льгъуагъэмкэ, зэрлэлтигъягъэхэр зэ-пахыре узыу COVID-19-р ары.

Чъэпьюогъум и 9-м пчэдыхъым сыхватыр 10-м ехъулэу зэпахыре узыу коронавирусыр Адыгэим щыпсэурэ нэбгыре 4475-мэ къахагъэшыгъ.

Ахэм ащыщэу нэбгыре 696-мэ ялазэх (чэц-зымафэм къыхехъуагъэр нэбгыре 41-рэ), хъужыгъэер нэбгыре 3741-рэ

КОРОНАВИРУС: ОФИЦИАЛЬНЭ КЪЭБАР

(чэц-зымафэм хэхъуагъэр 31-рэ), зиду-най зыхъожыгъээр — 38-рэ (чэц-зы-мафэм нэбгыри 2 хэхъуагъ).

Нэбгыре 4475-рэ республикэм имуни-ципальнэ псауплэхэм атогошагъэу:

- Мыекъуапэ — 1482-рэ;
- Тэхъутэмькье районыр — 817-рэ;
- Красногвардейскэ районыр — 501-рэ;
- Мыекъолэ районыр — 437-рэ;
- Туцожь районыр — 353-рэ;
- Адыгэкъялэ — 340-рэ;
- Кошхъэблэ районыр — 253-рэ;
- Шэуджэн районыр — 156-рэ;
- Джэджэ районыр — 136-рэ.

Коронавирусым анахъэу зыкъызыщиётыщт уахътэр

Зэпахыре узыу коронавирусым Урысыем анахъэу зыкъызыщиётыщтыр шэклюгъум ыгузэгур ары. «РИА Новости» зыфиорэ къэбарлыгъээс агентствэм Урысые экономикэ университетэу Плехановым ыцэ зыхырэм икафедрэ идоцентэу Ольга Лебединскаяям зэдэгүүшиётыуу дишыгъээм мыр кышиуагъ.

Джаш фэдэу, ильесыклю мэфэклэ зыгъэ-псэфыгъохэм ахж узыр нахь зэкэлконеу аш хигъеунэфыгъигъ. Экспертим кыз-эрхигъэшыгъэмкэ, мы уахътэм сыв-маджэ хъухэрэм япчъагъэ щынэгъо дэдэп. Лебединскаяям игущиэхэмкэ, узыр кызэрэхагъэшырэ шыклюхэр нахышил хъугъэх, аш епхыгъэ улъэ-күнхэу ашыкхэрэм нахь аххэх.

Нэбгыре мини 100-м тельятаагъэу узыр кызыпхъэхэрэм ястатистикеу ыклю зызэриушомбъурэм икоэффици-ентэу къалтытаагъэ щысэу экспертым кыхыгъигъ. Гущиэм пае, зызэриушом-бъурэмкэ мы уахътэм аш итхэр Ямalo-Ненецкэ шольырыр, Къалмыкыр, Москва.

— Экономикэмкэ зээрарэу къаклюэр къэогъуае: мэлпильфэгъу мазэр ара хъауми чъэпьюогъум зэклю шъольырхэр нахь зыщызэльхүүрээр ара, — хегъэу-нэфыклю Ольга Лебединскаяям.

Инфекционистэу, вакцинологэу Евгений Тимаковым ыпэклэ кызэриогъагъэм-кэ, мазэм кыклюцл ызыр зыпкы иу-нонш, нахь екотэхэу фежъэшт. «Ау, кызэрэшыгъицлэшт палъэм зиукъыхыщт ыклю щылэ мазэм ыклем нэсэшт», — кыуагъ аш. Вирусологэу Александр Лукашевым зэрильтиэрэмкэ, эпидеми-ем ижъотыгъэ 2020-рэ ильесим ыклем нэсэшт. Аш dakloy зэрэпхъэрэм ип-сынкагъэ зэрэххъорэр гъатхэм щыгъэ-гъэ пчъягъэм бэклэ текъыштэп.

Хэутынм фэзыгъэхъазырыгъэр ІШЬЫНЭ Сусан.

Къыттыгыутталхам ары нахышур

Коронавирусыр кыззэузхэрэм япчагъе хэпшыккэу бжыхъэм кыххэхъонеу эпидемиологхэм зэраоштыгъэр къэшыпкъэжыгъ. Роспотребнадзорым кыззэритигъэмкэ, COVID-19-р шьолтыр 60-мэ нахь ашызэхашэ хууьгъ. Узыр къапымыпкъэнимкэ ашэн фаем цыфхэр егъегумэкъых. Вакцинэ зыхарагъальхэмэ, яунэ исхэмэ е якъелэцыкъухэр ягъусэу чыпшэ фабэхэм защагъэпсэфынэу клохэмэ нахышуа? Джаш фэдэ упчэхэмкэ ыки нэмикхэмкэ «Урысые гъэзетым» ижурналистхэм Роспотребнадзорым ипащэу Анна Поповам зыфагъэзагъ. Аш джэуапэу къытыжыгъехэм нэуасэ шъуафэтэшы.

— Коронавирусым пешуекорэ вакцинэм иушэтын джыдэдэм ыуж итих. Сыдэущтэу кылышхура: арикью амышэтыз зэкэмий узыр апекъекыщта, е ари бэмэ зыхарагъэльхъанэу игъо ифэштх?

— Урысыем исхэм язы процентым нахь макл непеккэ коронавирусыр зыпекъекыгъэр. «Сыд тшыгъеми кыттэутэлэшт» тоу тышымысэу вакцинэ зыхдэгъэльхъан фаеу сэлъыте. Адрэ зэпахырэ узхэм ташызувхумээрэ вакцинхэм ари афэдэшт. Хэгъегум щыпсэухэрэм япроцент 90-мэ яцыккүгъом вакцинхэр зэрэзыхарагъэльхъагъэм кыххэмкэу зэпахырэ узыбэ къятуллэрэп.

— Микробиолог, иммунолог цырэйл горэм лъым кислородэу хэлъым непэ тывлыппъян фаеу къёл. Аш пае аптекэм пульсоксиметр кыышыщфын фае. Нэмикл инфекционист горэм аш ылорэр реутыжы. Аш зи къэтщэфынэу имыщыкагъэу, жыы къабзэм тыхэтмэ икъунэу елъыта. Ашкэ о сыйд кыттэпшотыр?

— Зыгорхэм яшюшхэм сакытегущынэу сифаа. Мышикэ къасломэ шьоигъор пульсоксиметрэдэй зэрэштыр ари. Термометрэм фэдэу ари зыдгъэфедэрэ типсауныгъэ изытет тыкъызигъэгумэкъыкэ ари. Сымэджеххэм, реанимацихэм, іэпилэгъу посынкэ язытыхэрэм ар лъэшэу къашхъапэ. Гүшүэл пае, 2009-рэ ильесим гриппэу H1N1 зыфилорэр цыфхэм кызыятуллэм, лъым кислородэу хэлъыр зыфэдизым игъеунэфынкэ аш ишуаъе къекъогъагъ.

COVID-19-р кыззэутталхам эхэр бэрэ пневмониет егъегумэкъых. Япсауныгъэ изытет лъыппъянхэм пае аш фэдэ сымаджжэм пульсоксиметрэ кызфагъэфедэн фае. Москва ихбээ йашхъэтхэм амбулаторнэ сымаджжэм ыккэ хэмыльеу ар аратынэу унашьо ашыгъ. Аш фэдэ унашьом сэри къыдесэгъаштэ. Жыы къабзэм ухэтынхэм фэдэ щылэп. Амал шьоинэ къалэм шудэмысмэ, дистанционнэу иоф шьушэмэ, общественнэ транспортимкэ шьумызекъомэ нахышуа. Транспорткэ шьузеклон фаеу хъумэ, маскэ зылжыгъэль. Непеккэ

шьериль шьхьаау тиэр тымысмэджехнэйр ари. Хэти ашкэ сыйкызэхихы шьоигъу.

— Зэрдунаеу ыпашхъэдэжыри иофыгъошко къиуцожыгъ. Коронавирусым зиушомбгъуным ишынагъо кышхъархъажыгъ. Европэм ихэгъэгүхэр шэпхъэ гъэнэфагъэхэм атхъажых. Швецием щагъэфедэрэ шахпхъэхэм — зыныбж хэжкотзгээ закъохэр зэрагъэтысихэрэм — сыйдэущтэу уельтира?

— Коронавирусым пэуцужыгъэнимкэ хэгъэгу пэпчэ амал зэфэшхъафхэр егъэфедэх. Нэмикл хэгъэгүхэр зэрэзекъохэрэм уатугущынкэ жыы. Коронавирусым зыщыцыр, аш нэшанэу илэхэр, ыпеккэ зыкъызэригъэлъэгъон ыльэцыкъытэр икью зэхфагъэп. Икъыб къэралыгъохэм арис шэныгъэлэхжэхэм а

цыфхэм маскэхэр транспортми, тучанхами, жъугъэу зыщызэлукээрэ нэмикл чыпшэхэм ащаулын фаеу зэрафагъэптиэрэ дэгъу. Маскэ пуль пае

Аршь, аш фэдэ узыр къыттымыкхэмэ нахышуа.

— Кіэлэеджакъохэр яунэ исэу еджэнхэмкэ унашьо

Сэ нахышуа слытэрэр кіэлэцыккум унэм шьудисыныр е, амал шьуицэмэ, дачэ горэм шьуккуу жыы къабзэм шьухэтныр ари. Шьуизакъоу е сабыир шьуигъусэу транспортим шьуитысхъан фаеу хъумэ, шокл имыцэу маскэ шьуултын фае.

узым фэгъэхыгъэу къыхаутыхэрэм тяджэ, тишэнгъэхэм, тиоплыт ахэтэгъахъо.

Цыфхэр зэрэпшыгъэхэр къызгурэо. Ау зызкэйтлыгъуоен, игъоу къытталхъегъухэрэм аттэу тызеклон фае. Непэ муниципалитетхэм, коронавирусым зызериушомбгъурэм лынгъэрэ шьолтыр штабхэмий нахь зызерафхъэшагъэр,

иоф пшэштми, упсэущтми къенштэп. Апшыэрэ еджэпэ заулэмэ маскэхэм язехъанкэ зэнэкъоу гъэшэгъонхэр ашызэхашэ. Сыд ишыккэми тымысмэджехнэмкэ тызыфэсакыжын фае. Үлжкэ вирусым кіэухъу къытыщхэр къэшгъуай. Ар кыззэутталхам эхэм къахэкъыт сабийхэм япсауныгъэ изытетыщтыр хэти ышшэрэп.

заштэрэр кіэлэцыккуу тхъапшкъызысымаджэкэ ара? Кіэлээгъаджжэм коронавирусир къяутэллагъэу агъеунэфыгъа?

— Пэтхъу-лутхъум, нэмикл зэпахырэ узхэм, гриппым зызаушомбгъукэ, класс горэхэр е зэрэгүрт еджаплэу зэфашэу мэхъу. Джащыгъум кіэлэеджакъохэр яунэхэм аришхэурагъаджэх. Гриппым эхэм аришкэ къыкыккэ кіэлэеджакъохэм япроцент 20-р еджаплэм къэмикл зыххукэ, пащэм фитынгъэ и зэпэчыжэе шыккэе еджэнхэу классым исхэм афигъэнэфенэу.

Къасло шьоигъу 2016-рэ ильесим къыщегъэжьагъэу класс горэхэр зэрагъэтысихъэхэр е гурут еджаплээр зэрэштэу зэрэзэфашыщтыгъэр. Ауджащыгъум кіэлэцыккуу тетэу ахэр рагъаджэнхэу загъэсагъ. Мынжатхэ а лъэнхъюмкэ гъэхъэгъэшхохэр ашыгъэх. Кіэлэцыккуу зэккэ яунэ зэрисхэу еджэх, шэныгъэ зэрагъэгъоты, зэдэгүүшнэхэй альэккы. COVID-19-р кыззэутэллагъэр кіэлээгъаджэ зырыз. Йоныгъом анахэу сымэджахъэр офицхэм ашылажъэхэр ари.

Коронавирусыр зэпахырэ узшынагъохэм ашыц, джыри аш инэшанэхэр икью зэрагъэшагъэхэп. Аришь, классым иснэгъэрэ заулэмэ ар къяутэллагъэмэ, зэрэклассэу дистанционнэу рагъаджэнэу агъэтысны альэккыт. Ау аш къиккырэп

COVID-19

А мал шьуицэмэ къалэм шьудэмысмэ, дистанционнэу иоф шьушэмэ, общественнэ транспортимкэ шьумызекъомэ нахышуа. Транспорткэ шьузеклон фаеу хъумэ, маскэ зылжыгъэль.

гурт еджаплэм чэс пстэуми аш фэдэ шыккээр арахыллэнэу. Шьольырхэм ясанитар враахэр ари ашкэ унашьо зыштэн фэхэр.

Кіэлэеъгаджжэм зэгъо дэд коронавирусыр кыззэятуллэрэр. Нахышбэрмкэ йоныгъом сымэджахъэр офицхэм ашылажъэхэр ари. Гъэмафэм ахэм зэпэчыжэе шыккэе иоф ашыгъ, загъэпсэфыгъ, джы къыззэрэгъуожжыгъэ къодьех, узэрэзеклон фэе шэпхъакъэхэр зэрагъашхээ.

Медицинэ юфышлэхэу коронавирусыр кыззэятуллэрэр япчагъе аш фэдизэу хэхъуагъэп. Маскэхэр зэралуым кіэлэеъгаджжэр къеухъумэх. Кіэлэеъгаджжэм кіэлэцыккуум коронавирус къыпихыгъэу тиди щагъэунэфыгъэп.

— Сыда джыдэдэм анахь щынагъор — мафэ къэс метрокэ узеклонир ара, хъуми отпуск къылхэу уикэлэцыккуу уигъусэу фэбэлээ чыплэм уклонир ара? Ильэссыккэ мафэхэм яльэхъан цыфхэм языгъэпсэфыгъо уахьтэ сыйдэущтэу зэхашэмэ нахышуа?

— Кіэлэцыккуур уигъусэу фэбэ чыплэм уклонир къезгъэклэр. Аш унэсным пае автобусхэм, мэшокухэм, самолетхэм уарытыхъсан фаеу хъушт. Дунаими, Урысыем уз щынагъор къашеклокы. Сэ нахышуа слытэрэр кіэлэцыккуум унэм шьудисыныр е, амал шьуицэмэ, дачэ горэм шьуккуу жыы къабзэм шьухэтныр ари. Шьуизакъоу е сабыир шьуигъусэу транспортим шьуитысхъан фаеу хъумэ, шокл имыцэу маскэ шьуултын фае.

Ильэссыккэ зыгъэпсэфыгъохэм яльэхъан Урысыем ильэгъупхэ чыпшэхэм шыуащыи хъушт. Ау мыш дэжъими шыузфэсакыжын фае. Тіэлкы зытешкэе тизэрэзеклон фэе шыккээр нахь къенэфэнт.

Тиюбилиярхэр Сэ нахьышоу слытэрэр кІэлэцЫкIум унэм шъудисыныр е, амал

ИФОШІЭН АПШЬЭРЭ МЭХЬАНЭ СЫДИГЪОКІИ РИТЫШТЫГЪ

Система зыфэгъэхыгъэ Хъут Рэшыдэ Хъаджхусен ыкъор Теуцожь районымкэ къуаджэу Нэчэрэзье 1940-рэ ильэсэм чъэпьюгъум и 10-м къышыхъугъ.

Гурит еджаплэм ыуж Краснодар дэт къэралыгъо кІэлэеъдже институтыимрэ Пшызэ къэралыгъо мэкъумэш институтыимрэ къышыхъгъ. 1962-рэ ильэсэм ВЛКСМ-м и Теуцожь райком инструкторэр щилэжъагъ. 1966-рэ ильэсэм къышегъэжъагъу 1967-м нэс Нэчэрэзье гурит еджаплэм тарихъимкэ ыкли обществоведениемкэ икІэлэеъджагъ. Нэужум Пшыкъуйхъблэ гурит еджаплэм ипэшагъ. 1974-рэ ильэсэм къышегъэжъагъу 1979-м нэс Теуцожь районымкэ КПСС-м ия XXIV-рэ зэфэс ыцэ зыхынтыгъэ колхозым ипартком исекретарыгъ. 1979-рэ ильэсэм Р. Хъ. Хъутыр КПСС-м и Теуцожь райком изэхэшкло отдел ипашэ агээ-

нэфагъ. 1982 — 1992-рэ ильэсэм народнэ депутатхэм я Теуцожь район Совет иисполнком итхъамэтагъ. 1992-рэ ильэсэм Теуцожь районым иадминистрации ипашэ ар агъэнэфагъ. 1993-рэ ильэсэм къышегъэжъагъу 1995-рэ ильэсэм нэс Краснодар мэкъу-мэшымкэ ыкли гъомылхъэхэмкэ икъэорышаплэ ипашэ игодзагъ. 1995-м Р. Хъ. Хъутыр Краснодар къэл коим гъомылхъэхэмкэ ыкли сатыумкэ идепартамент игенеральна пашэу, иадминистрации ипашэ игудзэу щытыгъ. 2006-рэ ильэсэм, пенсиим зэжком, зигъэсэфынэу тысыжъигъ.

Гэхъягъэу илэхэм афэш Р. Хъ. Хъутыр щытхъуцэу «Пшызэ шольтыр мэкъу-мэшым-

Хъут Рэшыдэ Хъаджхусен ыкъом имэфэкI дахэ- кІэ фэгушиоу ильфыгъэхэр, ипхъорэльфхэр:

«Сид фэдэрэ уахьти Хъутхэм яллакъокIи, укъизицыхъугъэ чылэмкIи, районымкIи ѹысэ зытырахырэ цыифэу ущыт, уигъэхъагъэхэм тарэгушо. УицЫиф гъэпсыкIэкIэ, угу икъэбзагъэкIэ, нэмикIхэм узэрафынтын фаемкIэ, ИофшIэнэир шIу зэрэппэгъурэмкэ, нэмикIыбэхэмкIи тэ тыкъыпкIырэллы ыкIи укъэтмыгъэукIытэжсыным сидигъокIи тыпылъицт. Сид фэдэ ИофшIи учIэжъэгъу джыри укъитфэхъу, гуциIэ дахэрэ ИэпIиэгъурэкIэ укъитатэ. УимэфэкI мафэкI непэ тыкъыпфэгушио! Псаун-гъэм ущымыкIэу, ишIоигъо пстэури зэбгъотылIэжъэу, ишIахъыл-гупсэхэм уадатхъэу, ишIоу ѹыIэ пстэури уигъогогоу джыри ильэсэйэрэ удгъашиоу укъитхэтинэу тыкъыпфэлью!»

Кэ изаслуженнэ ИофшI зыфилорэр, медалэу «ИофшIэнный иветеран», Краснодар краим иадминистрации ипашэ и Щытхъу тхыль, Адигэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхыль, Адигэ Республиком икъэралыгъо тын анах лъаплэу, медалэу «Адыгейим и Щытхъузехъ» зыфилорэр ыкли нэмикIхэр къифагъэшшошагъэх, Теуцожь районымрэ къуаджэу Нэчэрэзье яцыф гъашуагъ.

Хъут Рэшыдэ ибайныгъэ

шъхваIеу ылъытэрэр иныбдэгъухэр ары. Иоф зыдишлагъэхэу В. Шибановым, А. Звягинцевым, А. Глушко, Г. Иващенком, Ю. Рогожа, И. Войченком, В. Боленник джы къыз-нэсыгъэм ныбдэгъуныгъэ зэфыщтыкIешуухэр зэрадырилэр къысфиотагъ.

Хъут Рэшыдэрэ аш ишъхэгъусэу Сарэрэ унэгъо дахэ зэдэшлагъ, пхууиту зэдаплгъ. Сарэ кІэлэеъаджэу Иоф ышлагъ. Апхуу нахьижъэу Тэмарэ тым ильогу рыхуагъ, Пшызэ къэрэ-

лыгъо институтым тарихъимкэ ифакультет къуухыгъ. Тарихъ шэнэгъэхэмкэ кандидат диссертациер къуухумагъ, Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм иаппарат информационнэ-аналитическ гъэорышаплэ ипашэ игуадз. Апхуу нахьикIэу Ларисэ Пшызэ къэралыгъо университетыр къуухыгъ, Краснодар иадминистрации финансхэмкэ иде-партаамент щэлажъ.

Хъут Рэшыдэ къызэрэсфиотагъумкэ, ахэр зэшилл хуу-щыгъэх. Зэшхэмкэ ежыр ары анахыжъыр. ышнахьикIэхэу Станислави, Алыйи, Арамбийи Пшызэ мэкъумэш институтыр къауухыгъ. Алыйрэ Арамбийрэ ядунай пасэу ахъожьыгъ.

Непэ тиреспубликэ фэхүурэ зэхъокыныгъешуухэм: къалэхэмрэ къуаджэхэмрэ нахь зэтэгэпсихъагъэ зэрэхуухэрэм, гурит еджаплэхэр, кІэлэцыкIыгъыпхэхэр, медицинэ, культу-рэ учреждениехэр зэрэгэпсихъэрэм зэращыгушуухырэ Рэшыдэ къысфиотагъ. Зыныбжь ильэс 80 хуурэ юбиляром етла-ни къыпигъэхъожьыгъ.

— Совет хабзэм ильэхъан цыфхэм іэдэбышхо ахэлъыгъ, ИофшIэхэм якъихын мэхъана ин ратыщтыгъ. Иэпэлэсэнэгъэ зыхэлхэм, Иофым фытегъэпсихъагъэхэм уасэ афашы-щыгъ. Ау непэ фэдэу яунагъорэ обществэмрэ афэлэжъэнхэу ахэм амал ялагъэп. Иоф зэфэшхъафхэм еплыкIэу афытилэр шхъафитэу джыдэдэм къэтлон тэлъэкы. ыпэктэ аш фэдагъэп.

— Рэшыд, уицЫэнэгъэгъо дэгъоу зэлпифагъ. Уз-фыкIэгъожъырэ горэ аш къы-хэфагъа?

— СицыIэнэгъэкIэ зыми сицыIэгъожъырэп, къиньгъохэр зэпсычыгъахэх. Сыгу къеорэ закъор ильэс 20 фэдизкэ нахь гужуагъэу сицъэзэрэмхъу-гъэр ары. Охтэ гъэшэгъон непэ къытэкIурэр, пкыучэ къы-зэрихъэу упсэунымкэ зи пэ-рохуу ѢыIэп.

— Рэшыд, уисабыйхэр о пфэдэ хъухэ пшыгыгъа?

— Шхъадж зэрэфэлэкIэу ишыIэнэгъэ егъэпсы. Сэ анахъэу сицыIэхъопсырэр цыфыгъэ, адигагъэ, іэдэб ахэм ахэлъынэр, нахьижъэмрэ ялакъорэ агъэлэпленхэр ары. Нахьижъхэм афэдэу тицэлэцыкIухэм нэмикIхэм лытэ-нэгъэ афашынэу, унэгъо клоц хэбзэ дахэхэр къауухумэнхэу сицай.

— Рэшыд, уиобилейкIэ си-пфэгушю, уипсауныгъэ къы-кимычэу уибын-унагъо бэрэ ушъхъарытынэу, жышихъэ ма-фэ ухъунэу, уигупсэхэм уиньб-дэгъухэм ягуфэбэнэгъэ ушьмыкIэнэу, бэгъашэ ухъунэу пфэсэло.

**Хъодэ Сэфэр.
ИофшIэнным иветеран.**

Чынбыгъум и 11-р мэкъумэш хъизмэтым иофишІэхэм я Маф

Къэлэ щынакІэр мэкъумэш хъизмэтымкІэ зэблахъугъ

Фермер унагъоу мы мэфэкъымкІэ зигугъу къэтшыщтыр ныбжыкІэу мэкъумэш хъизмэтым зищыІеныхъе езыпхыгъехэм ашыщ.

Зэшхъэгъусэхэу Ешэ Муратрэ Асыетрэ Шэуджэн районим ит къутырье Семено-Макаренском ыгъунекІэ яхъизмэтишапІэ щагъэпсыгъ. Ильес заулекІэ узекІэлбэжкэ ахэр къелдэсэгъехъ, Мыекъуапэ щыпсуштагъехъ. Мурат къуаджэу Еджэркуае къышхъуугъ, ау зиххъогъуугъ нынэп яунагъокІэ Адыгейим икъэлэ шхъваэ къызагъэзжым. Аш гурит еджапІэр къышиухъигъ, непэ зыптыл мэкъумэш иофым епхыгъе сэнххатри Мыекъопэ къэралгъо технологическе институтын щизэргиэгъотыгъ.

Асыет Красногвардейскэ районим ит къуаджэу Адэмий къышхъуугъер, ау аши ильес 14 нахъыбэ ымыныбжъеу янэятхэр Мыекъуапэ къеклохъихъ, ежыры къыздащэгъигъ. Гурит еджапІэр ужым Адыгэ къэралгъо университетим ихимико-биологическе факультет къуухъигъ.

Зэшхъэгъусэхэм бизнесыр мылъку къеклоупІэу къыхахи, яунэп иоф загъэпсыгъяр 2013-рэ ильесыр ары. Къалэм зэрэдсхэу мэлхэмрэ бывымышхъэ заулэрэ районим щагъигъигъ, лэу ахэм къатырэр къэлэ бэдээршыпІэм щыуацъякыщтыгъ. Банкым чыфуу къылахъигъэр ары егъэжапІэ афхыгъугъагъэр.

Сатыур зызэхашэм, мэлэу алыгъыр шээ пчагъэм нахъесынэу, нэмыхъи бывымышхъэхъэри агуагъехъонхэу егупши сэштыгъехъеп, фермэ ялэнэуи ашхъэ къихъагъэл. Уахътэм, щыненхъем зэкІэ къызэрагъэзэфагъ. Мэлхэм ахахъозэ іэхъогъур ини зэхъум, Мурат емыхъирэхъышжэйеу фермэр ыгъэпсыгъ. НахыпекІэ хъизмэтишапІэ зытетыгъеу, ау къа-

бгынэжьыгъе чыгу нэкІыр къышфыжъи, къакырхэр, нэмыхъи псэуальеу ящыклагъехъэр тыришхъагъехъ.

Мэлхэм япчагъе 300-м ехүгъэу, ахэм чэмхэри агуигъахъохи, Мурат алэ къуаджэм зыкыгъэзжигъигъ, Асыет нахъ класу ишхъэгъууз зыдэшыиэм къэлюжыгъ. Алэрэ уахътэхэм чыгу щеч къызэрихъэштыгъэр, зэмисэгъе, зыфемынэосе чыпілэп иофхэр зэрэшызэпифештхэм къыгъэшынэштыгъ. Арэу юштыми, ишхъэгъууз зэрэдемыкодыщтым ицихъэ зэрэтельр къытекли, чыгу къэрэхъа-

тыгъ, зэпстэуми шэхэу къясагъ. Унэу зычІесхэр ежхэм аклуачекІэ ашыгъ, псэукІэ амал тэрэз ялэним ищыклагъехъэр агъэпсыгъяхъ.

— Чэм заулэу къэтшэфыгъемэ щэ къатынэу зырагъажъэм, ар нахъ федэ зэрэхъурэр къыдгүрүуагъ, — ыуагъ Асыет хъизмэтым къытегущыиээ. — Джащыгъум къэралыгъо іэпы-іэгъуми тенэцыгъ, тхылхэм ауж тихъагъ. Районым мэкъумэшымкІэ и ГъэорышапІэ ипаси, испециалистхэри къыддлаагъехъ, ахэр мыхъугъэмэ, ти-закью ищыклагъэр дгъэхъазырышшүтгъагъэп, «тхышуугъэз-псэу» ятэло. Непэ къызнэсывъими анаэ къыттет.

ЕзыгъэжъэгъекІэ фермерхэм къэралыгъо іэпы-іэгъу ятыгъэним фытегъэпсыхъэгъэ программэм къыдыхъэлтыгъа-

сомэ миллионыгъ грантэу Ешэ зэшхъэгъусэхэм къаратыгъ. Программэм къызэрэщиорэм тетэу, ежхэм яхъи хагъахъу, чэм 25-рэ, ахэр зэрашыщт аппаратхэр, нэмыхъи ящыклагъехъэр къашфыгъяхъ. Чэмхэм шкэ цыклохъэр къакІэхъуагъэхэу алыгъыхъ. Щэу къатырэр гүнэгъу Джэдже районим истанициу Дондуковскэм икъоешхэм араты.

Былымхэр Пермскэ краим къырашыгъяхъ. «Голштинскэ» зыфалорэ лъэпкырм текыгъэхэм ашыц къашфынэу зыфэгъяхъэр. Ахэм щэ бэу къатэу ары специалистхэм къызэрэ-ралыгъэр. Ау аш федэу ыкчи тиохабэз къеклонуэу а краир ары нынэп зыщагъотыгъэр. Чэмхэр «голштинскэ» лъэпкырм текыгъехъ, «красно-пестрая» зыфалорэм федэх.

Асыет къызэриуагъемкІэ, зэрэгүгъагъэхэу ахэр псынкІэу охабзэм есаъхъ, сымэджэжыгъехъ. Иофыгъоу ялэр бамыкхэр ары. Кымафэу куягъэр зэрэфебагъэм къыхэкІэу ахэр жэу ыкчи жууѓэу къежаагъехъ, былымышхъэ заулэ агъэллагъ. Язакью ябэнынхэр къин, ветеринарэр іэпы-іэгъу къафхъу. Былымысыр ежхэм агъэхъазыры. Чыгу гектар 17-м ехүу яунаеу ялэу, ильесыбэхэм къэ-къыжыре уххэр атырапхъехъ, нэмыхъи ящыклагъэр къашфы.

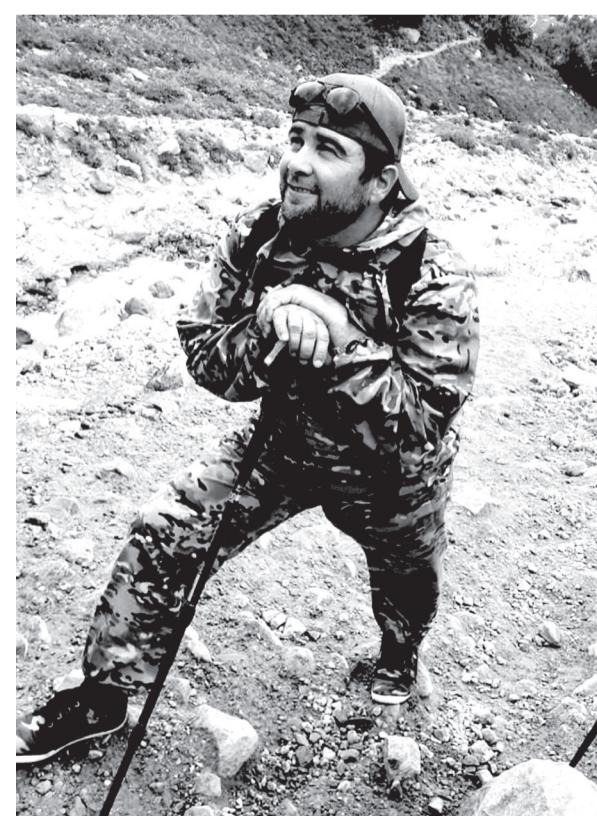
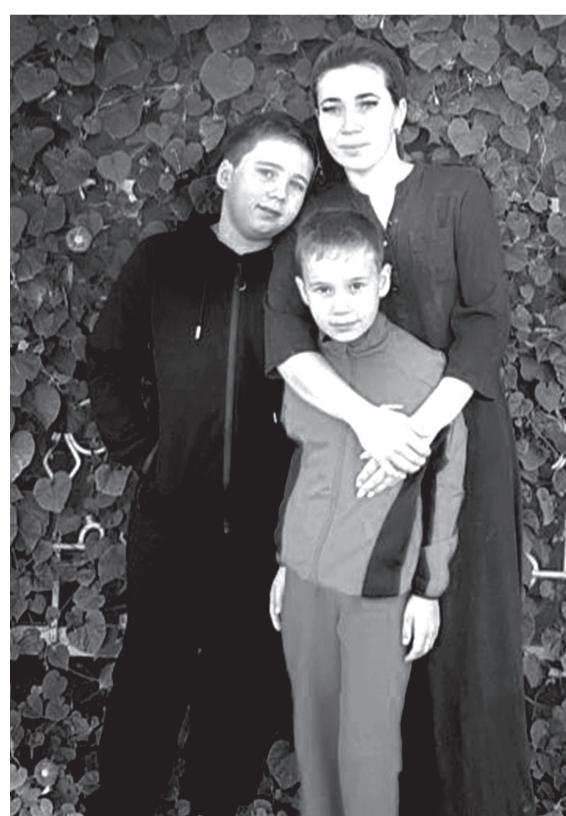
Ауштэу къэралыгъори къадели, ежхэм аклуачи халхъи чэмэу алыгъым ипчагъэ зыхагъахъом, мэлхэм яхъун агъэтлыгъижыгъ. ТапекІэ чэм пчагъэр нахыбэ ашыним пае шкэ цыклохъэр алыгъыхъ.

Асыетрэ Муратрэ япсэупІэ къутырм ыгъунэ дэдэм шьофым ит, фермэу агъэпсыгъем тет пломи хүшт. НыбжыкІэхэм къэлэ асфальтыр мыжъо-етлэ гъогу іонтлагъэхэмкІэ зэблахъугъ, ныбжыкІэхэм зызэрэгъэпсыфырэ амалэу непэ щыненхэрэ бэрэ къаэлхъэхэрэп. Арэу юштыми, мэкъу-мэшыр къызэрэхахъигъэм, аш ыкчи къыкыкІэ чыпіеу зыщыпсэхъэрэр зэрэзблахъугъэм түмэе язи рукигъожыгъирэп. Уфаемэ, тыйдэ ушыгъими псэукІэ тэрэз зэбгээгъотын плъэкыщтэу ало.

Зэшхъэгъусэхэм шьэуиту зедалыу. Мурат хъизмэтишапІэм иофхэм нахыбэу апыл, Асыет къэлэцыклохъэм ауж ит. Ахэм непэ щыненхъем къыздишигъигъеу ящыклагъэр арагъэгъоты, гъэсэнгъигъэ дэгъу ялэним, шхъадж икласэм, спортыми, творчествами пылъинхъу амал араты.

ХъизмэтишапІэмкИи бывымышхъэу алыгъым хагъэхъонэу, щэу къахъирэр нахыбэ ашынэу гухэль я. ЗэкІэ шлоу агу ильыр къадэхъунэу тэри тафэлало.

ХҮҮТ НЭФСЭТ.

Лъытэныгъэ къэзылэжьыгъэ къоджэ бзыльфыгъ

Чъэпьюгъум и 15-м къоджэ бзыльфыгъэм и Мафэ хагъеунэфыкы. Мигъэ ильэс 13 мэхъу загъэмэфэкырэр. Унагъор апшъэ зэрильым имызакъоу, къоджэ йофшэнхэри зыгъезеклохэрэр бзыльфыгъэхэм къахэкъых. Джаш фэдэхэр ары зыфэгъэхыгъэр мы мафэр.

Къалэу Пекин 1995-рэ ильэсүм Лъяпкъ зэхтхэм яорганизацие (ООН) ия IV-рэ Дунэе конференции мэфэкыр щаухэссыгъ. Ильэс къэс «Дунэе бзыльфыгъэ саммитим» зэнэкъокуу зэхещ «Къоджэ бзыльфыгъэм ятвorchеств» ыцэу. Ямафэ төфеу теклонигъэе зыхыгъэхэм къалэу Женеве шулафтынхэр щаратых.

Къоджэ щыІэкІ-псэукІэр

Зэхуыгъе къэбарлыгъеэс амалхэм къызэрратырэмкъе, чыгум щыпсэурэ цыфмы языпланэр къоджэ бзыльфыгъях. Ахэм къэралыгъом иэкономикэ иххэхонигъэ куачэ халхъе, йоф хыльтэхэр мафэ къэс агъэцакъех.

Тарихъым къызэрритырэмкъе, Урысыем икъоджэ бзыльфыгъэхэу зишхъягъусэхэр заом щыфхыгъэхэм ежэй акуячэлэх. Колхозын ичыгъ хатэхэм ильэс 30-м къехъурэ аышлэжьагъ. Чыгъ къэгъэкинхэм хэшъякъиши фырил. Лажъээ икъоджэгъухэм ишүагъа аргъэхыгъ. Нэмыкъ чылагъохэми, къутырхэмни цыфхэр къарыкхээ, улчэжъэтуу къыфаклохъгъях.

— Унэгъо йофхэр дэсхынтигъэхэм, къылхъагъа пэпччишигъуагъа езгэхынэу уахъте къыхэгъэхыкъытгъигъ. — ыгу къэкъижы Светланэ.

Сигушигъу чыгхэтэ гъетысыгъэхэм аышлэжъэфэкэ щитхуу тхылхэрэ, медальхэри

ныгъо хэфэгъэ къоджэ бзыльфыгъэхэм ишүагъа ареげэкы: предпринимательска йофым пыльхэм, шъхэгъусэ зимыэжъуу пызухэрэм, бзыльфыгъэ ныбжыкъиэу йофшэн зымытотхэрэм. Мыхэм хабзэри Ыпшыгъу къафхэр.

Къоджэ бзыльфыгъэр... Ар лэжъакъу, бысымгащ, быныр зыщыгугъирэ ны! Адыгейим аш фэдэу щыпсэурэ маклэп. Ахэм ашыщ Хъакіэмз Светланэ. Ар Кошхъблэ районым икъуджэу Хъакіэмзье къыщыхъугъ, щеджагъ, нэужум унагъо щихъагъ. Кіэллитурэ пшъэшшишрэ ригъеджагъех, ыгъесагъех, Ынатлэхэр зэрагъэгъотыгъ.

Къин маклэп зэпичыгъэр, ау иофишэн ыгъэтылыгъэп. Колхозын ичыгъ хатэхэм ильэс 30-м къехъурэ аышлэжьагъ. Чыгъ къэгъэкинхэм хэшъякъиши фырил. Лажъээ икъоджэгъухэм ишүагъа аргъэхыгъ. Нэмыкъ чылагъохэми, къутырхэмни цыфхэр къарыкхээ, улчэжъэтуу къыфаклохъгъях.

— Унэгъо йофхэр дэсхынтигъэхэм, къылхъагъа пэпччишигъуагъа езгэхынэу уахъте къыхэгъэхыкъытгъигъ. — ыгу къэкъижы Светланэ.

Хэтэрыкъ маклэп ишагуу къынтигъэхыгъэр. Чыгхэм, хэтэ-
рыкъхэм уз зэфэшхъафхэр къязыхъу мэхъу. Ахэм тэрэзээ уакыдеклокынхэм фэш япхылшэлтхэм Светланэ дэгъо ахешыкъы. Светланэ фэдэ къоджэ бзыльфыгъэхэр жьеу мэтэджых, къасэу мэгъольжых. Сыдрэ иофи ашэн альэекы: пхы акытэ, гъучынуни халъу, ун шынми хэшъякъиши фырил, мэкъури къиращыжы.

Хъакіэмзье дэсхэм зигугъу къэсшырэ бзыльфыгъэм лъытэнэгъэ фашы. Джы ашынбж

ильэс 80-м къеколшагъэм, чыгхэм, хэтэрыкъхэм япшэллэнэу щит фэл-фашлэхэр ныбжыкъэхэм игуапэу афелуатээки аргъэлэгъотыгъ.

Хъакіэмзье дэсхэм зигугъу къэсшырэ бзыльфыгъэм лъытэнэгъэ фашы. Джы ашынбж ильэс 80-м къеколшагъэм, чыгхэм, хэтэрыкъхэм япшэллэнэу щит фэл-фашлэхэр ныбжыкъэхэм игуапэу афелуатээки аргъэлэгъотыгъ.

ЕпльыкІэхэр

Чъэпьюгъум и 15-м хагъеунэфыкырэ мэфэкыр ёзифэгъэхыгъэр ашэмэ зэдгашшэ тшоигъуу ныбжыкъиэ заулэмэ гушыгъэтуу тафхэхугъ.

АДЖЫГЫРЫЕ Таис, къалэу Мыеекъуап эщыщ:

— Тинахыжхэм къалоу зэхэсхыгъ къоджэ бзыльфыгъэм имэфэкыр ёзифэгъэхыгъэр ашэмэ зэдгашшэ тшоигъуу ныбжыкъиэ заулэмэ гушыгъэтуу тафхэхугъ.

ЖАРЭКЪО Шумаф, къаджэу Дэжыракъы эщыщ:

— Йофыгъо зэфэшхъафхэр бзыльфыгъэхэм зэдагъэцакъех: былымхэм альтих, къэлэцыкъухэр альтих, хэбээ йофшланшэхэм альтих. Лъытэныгъэ къэзылэжьыгъэ къоджэ бзыльфыгъэхэм маклэп щыгъэхэр. Ахэм зэу ашыщых: Беданэкъо Фатимэ (къаджэу Хъакурынхъабл), Наталья Сапельниковар (станицэу Джаджэм икэлээгъадж).

ХАКИЭМЫЗ Светлан:

— Къоджэ бзыльфыгъэхэм я Мафэ зэрэшыэр сэ зэхэсхыгъэп. Аш тыптылынэуу тэ уахътэ тиалгъэп. Дэгъу ахэм мэхъанэ аратэу зэрэшытыр. Ау зыптылхэ пстэури къаджэхуу, янагъо, зыщыпсэухэрэ чылгэл хахъо афашышумэ, ямэфэ заклэу щылэнгъэр плытэ хүщтба. Зэклэми тхэм псаунигъэ къарет!

ХАБЫЙ Пышмаф.

Социальнэ йофышшэхэмрэ къэлэцыкъухэмрэ апае Адыгейим ахъщэ тедзэ къыфыхагъэхыгъ

COVID-19-м пэуцужыгъэнэймкъе Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным ижээ зэрильэгъуу тетэу Адыгэ Республиком ахъщэ тедзэ къыфыхагъэхынэхэм ишүагъэхэм унашьор УФ-м и Правительствэ зэхэсигъуу тыгъуасэ илгээхэм щаухэсигъ.

Гушыгъэ пае, сомэ миллион 57,6-р ильэс 3-м къынтигъэхъягъе ильэс 7-м нэс зынбыж къэлэцыкъухэм мазэ къэс аратырэ ахъщэ илгээгъум пэуухъащ. Сомэ миллиони 8,7-р социальнэ йофышшэхэм коронавирусурэ къызэутэлшагъэхэм къадеклокыхэрэр аратыщт.

Адыгейим и Лъышхъэу Къумпъил Мурат къэбар жыгъэхэм иамалхэм яофишшэхэм къазэрапарилагъэмкъе, федеральна гупчэмрэ шъольхъэрэм дэгъо зэрэзэдэлжэхъэрэм ишүагъэхъягъэхъягъум и Президент къафигъэнэфэгъэ пшъэрильхэр икъоу агъэцакъех, социальнэ

нэу дэеу ухумагъэхэм, пандемиим пэуцужырэ специалистхэм ящыкхэгъэ илгээгъур арагъэгъотын альэекы.

«Къэгъэгушу мэхъанэ зиэ, социальнэ ахъщэ илгээгъухэрэр зэраратахъэрэм Адыгейим ренэу гүнэ щыльфа. Министерствэхэм япщэхэм сэ пшъэрильхэр икъоу агъэцакъех, социальнэ

афэшшыгъ зытефэхэрэм игъомыкъи икъоу ахъщэ илгээгъур аялкалагъэхъанэу», — хигъеунэфыкыгъ Къумпъил Мурат.

Шыгуу къэтэгъэхыгъы:

Адыгэ Республиком мыльку тедзэ къыфэтупцыгъэнэхэм ишүагъэхэм унашьор Урысые Федерацием и Правительствэ зиштагъэр Урысые Федерацием и Федеральна Зэйлкэ бюджет мылькур атегошэжыгъэнэхэм икомиссие аш къынтигъурегъаштэр ары. Адыгейим ыцэлэх Къэралыгъо Думмэ идепутатэу Владислав Резник ашкэ ишоогъэшко къынтигъуагъ.

«Президентым зэригъэнэфа-

гъэм тетэу гъэтхапэм къынтигъэхъягъе ильэс 3-м къынтигъэхъягъе ильэс 7-м нэс зынбыж къэлэцыкъухэр зиэ унашьор эхэм ахъщэ илгээгъур тедзэ аратэу аублагъ. Аш Правительствэ пшъэрильхэр икъафышигъэхъягъэнэу. Джаш къынтигъэхъягъе икъафышигъэхъягъэнэу парламент комиссииэрэ Правительствээрэ дэгъо зэрэзэдэлжэхъэхэм ишүагъэхъягъэнэхэм Адыгейим исхэм сомэ миллион 466,1-рэ хүрээ ахъщэ илгээгъуу тедзэ къафышигъэхъягъэнэхъягъэнэу», — къыуагъ Владислав Резник.

